

בסיעתא דשמיא

שיעורים בכומדות וחסידות

שנאמרו בבית המדרש "בית אהרן"
רחוב הרב ברים 5 ביתר עילית

הרב שמעון שפיצר שליט"א

כוחה של אמירת תהלים לטהר את האדם מנגעיו

ניתן לשמוע בקו ישיר 0732951337

www.kolhalashon.com

ניתן להאזין לשיעורים
בקול הלשון

03-6171111

להורדת הקונטרס
באתר קול הלשון

www.kolhalashon.com

כוחה של אמירת תהלים לטהר את האדם מנגעיו

יהיו לרצון אמרי פי

הן בחודש זה, חודש הרחמים והסליחות, עוסקים עמך בית ישראל הרבה באמירת תהלים. והנה במדרש תהלים (מזמור א) איתא על הפסוק "יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי" בזה הלשון: יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך, שיעשו לדורות, ויוחקו לדורות, ואל יהו קורין בהם כקורין בספרי מירס, אלא יהיו קורין בהם והוגין בהם, ונוטלין עליהן שכר כנגעים ואהלות.

פירושי: דוד המלך ע"ה ביקש שאת מזמורי התהלים לא יקראו ברפרוף, אלא ילמדו אותם בעיון כפי שלומדים נגעין ואהלות, וכיון שילמדו אותם באופן זה, ממילא יטלו עליהם שכר כנגעים ואהלות.

והנה מפורסם מה שכתב בספר "נפש החיים" (שער ד פ"ב) שמי שיכול לעסוק בלימוד שאר חלקי התורה, יעסוק בהם ולא באמירת תהלים. וכתב שם בתוך לשונו: אמרו רז"ל במדרש שבקש דוד המלך ע"ה מלפניו יתברך שהעוסק בתהלים יחשב אצלו יתברך כאילו היה עוסק בנגעים ואהלות, הרי שהעסק בהלכות הש"ס בעיון ויגיעה הוא ענין יותר נעלה ואהוב לפניו יתברך מאמירת תהלים... וגם מי יודע אם הסכים הקב"ה על ידו בזה, כי לא מצינו בדבריהם ז"ל מה תשובה השיבו הוא יתברך על שאלתו.

צדיק גוזר והקב"ה מקיים

אולם אצל החסידים חלקו בכל תוקף על דעתו זו של הנפש החיים, וכן נדפס בספר "ליקוטי שושנים", ששאלו מהרה"ק רבי משה מסאווראן זיע"א כאותה ששאל הנפש החיים – מי הכריח לנו לומר שנתקבלה בקשתו של דוד המלך ע"ה שתיחשב אמירת תהלים אצל הקב"ה כנגעים ואהלות?

והשיב הרה"ק שבוודאי ובוודאי נתקבלה בקשתו, וראיה לדבר ממה דאיתא במכת ערכין (טו, ב) שבעלי לשון הרע כרתן דוד ברוח הקודש, שנאמר (תהלים יב, ד) יכרת ה' כל שפתי חלקות לשון מדברת גדולות. והרי אף שם לא נאמר בכתובים שנתקבלה בקשתו של דוד, ומדוע אפוא אמרו חז"ל שכבר כרת דוד את בעלי לשון הרע ברוח הקודש? אלא מוכח מזה שכל מה שהוציא דוד מפיו, ברוח הקודש הוציאו ונקבע הדבר

לעולמים, ואף כאן כיון שביקש דוד "יהיו לרצון אמרי פי", נקבע הדבר כך כדבר מוגמר.

אור התהלים כאור נגעים ואהלות

והנה באמת מוטל עלינו לברר וללבן ענין בקשתו של דוד, כי לכאורה ייפלא מאוד: איזה מין מהלך הוא זה? הרי כל אחד מבין שיש בתורה חלקים קשים ללימוד ויש חלקים קלים ללימוד, יש מסכת יבמות ויש מסכת מגילה, והשכר יינתן תמיד לפי רוב הקושי והיגיעה, וכפי שאמר התנא (אבות פ"ה מכ"ג) "לפום צערא אגרא", ואיך אם כן יבוא ויבקש שלימוד התהלים ייחשב כלימוד נגעים ואהלות שהם קשים ללימוד?

אכן מצינו להרבה מן הצדיקים שנתנבאו כולם בסגנון אחד, ותוכן דבריהם שדוד המלך ע"ה לא ביקש להשוות לימוד התהלים לנגעים ואהלות מצד היגיעה, כי אילו מפני כך היה יכול להשוותו ללימודים קשים אחרים, אלא ביקש להשוותן לצד המשכת האור, והיינו שביקש שאותו אור מיוחד המאיר את הנשמה כשעוסקים בהלכות נגעים ואהלות, יאיר גם כשילמדו את מזמורי התהלים.

הן כך ידוע שכל חלק מחלקי התורה מאיר את נשמת העוסק בו באורו המיוחד לו, וזהו מה שאמר הקב"ה למשה שכאשר יעסקו בני ישראל בתורת עולה, ייחשב להם כאילו הקריבו עולה בפועל, כי אור קרבן העולה גלום בפסוקי פרשת העולה, בתיבותיה וצירופי אותיותיה, וכשהאדם מתדבק בהם, הוא זוכה לאותו אור שיאיר את נשמתו. וכן אמרו הצדיקים לענין פרשת המן, שאור הפרנסה גלום בתיבותיה ואותיותיה, ועל כן יכול המתדבק בה להמשיך עליו פרנסה. על זה הדרך ישנו אור מסוים הגלום בהלכות נגעים ואהלות, אור שמאיר את נשמת האדם כשהוא עוסק בהן, ועל זה ביקש דוד ע"ה שאור זה יהיה גלום גם במזמורי התהלים, כך שכאשר יתדבק האדם במזמורי התהלים, יאיר אותו אור את נשמתו.

תיקון לשורש פורה ראש ולענה

כדי להבין איזה אור גלום בנגעים ואהלות, נביא מדברי הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א (יומא דהלולא ביום ט' אלול) בספרו "פרי צדיק" (פרשת ויצא): הנה טומאת צרעת מרמזת על קנאה וכעס, כי הצרעת באה על פגם לשון הרע, ופגם לשון הרע בא מצד קנאה וכעס, כי מי שמרגיש שיש לו כל, המחשבה לדבר בגנות חבירו אינה חולפת אפילו במוחו. בדרך כלל אינו חושב כלל רע על אחרים, ואפילו יחשוב רע, לא יהיה לו הדחף

לספרו לאחרים. רק מי שחסר לו סיפוק, הגם שיחזיק את עצמו לאיש שמח ועליו, כיון שירגיש מעט ריקנות בנפשו, יתפתה לפעמים למלאותה בדיבורי לשון הרע. ואפילו אם ילמד תורה הרבה, כיון שיעבור עליו שעה אחת בלי לימוד התורה, ירגיש חוסר סיפוק לפי מקומו ושעתו, וילך ויתמלא מדיבורי לשון הרע.

לעומת כן – מבאר ר' צדוק – טומאת מת מרמזת על פגם הכבוד וההתנשאות, אשר הם השורש לסעיפים רבים וסעיפי סעיפים אשר הצד השווה לכולם שהם מעכרים את הגוף וגורמים לו להפריד בין הנשמה להקב"ה, ומאלה נסתעף עיקר השבירה והמיתה בראשית הבריאה. עד כאן הוא מדברי ר' צדוק.

ובכתבי הרה"ק רבי אשר מסטאלין זיע"א המודפסים בספה"ק "בית אהרן" לבנו הרה"ק רבי אהרן מקרלין זיע"א (סוף פרשת בלק דף טו) מבואר שנגעים ואהלות הם המה התיקון לשני אלה, והלא מסכתות נגעים ואהלות עוסקות לא רק במצבים שבהם האדם נטמא, אלא גם בפתרונות אשר על ידם ייטהר מאותן טומאות, ומהן נלמד מה הן הפתרונות לפגם הקנאה והכעס כמו גם לפגם הכבוד וההשנאות.

פתרונות רוחניים לפגמים רוחניים

וכעת נבאר: כשהקב"ה שולח נגע לאדם, הוא עושה זאת ברוב רחמיו וחסדיו כדי להזכיר לו שנוצר לו עיוות בנפשו ועליו לישרו, ואילו היה הקב"ה ממתין לו עד שישקע עמוק עמוק בביצתו, כי אז היה קשה לו מאוד לצאת ממנו ולחזור אל הדרך הישרה, לכן הקב"ה מזכיר לו תיכף ומיד כדי שיפשפש במעשיו מבעוד מועד.

ובדומה לזה הוא לענין טומאת מת. בעצם זה שגילה הקב"ה שנמשכת טומאה על המת, הוא בא לעורר את האדם שידע מהי מהותו של הגוף כשאין הנשמה בקרבו. ואכן הצדיקים שמזככים את גופם לבטל גם אותו להשי"ת, אין גופם מטמא מהאי טעמא.

נמצא שכאשר האדם לומד הלכות נגעים ואהלות כדי למצוא פתרון לטומאותיו, אין הוא לומד פתרונות טכניים בלבד, אלא הוא לומד למצוא פתרונות רוחניים לחטאיו הרוחניים שגרמו לאותן טומאות. ולמשל, בענין טומאת צרעת, אמרה תורה שיישב בדד לשבוע שבועיים ויפשפש במעשיו עד שימצא מה עליו לתקן ואז יתרפא נגעו וייטהר מטומאתו. וכמו כן

לענין טומאת מת, מבטלים את הטומאה על-ידי שקוברים את הגוף ומחזירים אותו אל שורשו כמו שנאמר "אל עפר תשוב".

יגעת ומצאת תאמין

והנה דבר זה אנו רואים שהעסק בנגעים ואהלות מצריך יגיעה רבה, והיות שאנו יודעים שכל דבר מחושב מן השמים בחשבון מדוקדק היטב, יכולים אנו להבין שמפני כך עשה כן אלוקים שנצטרך להתייגע הרבה בלימוד הלכות אלו, משום שרצה שעל-ידי עצם הלימוד נזכך את נפשינו ויתמעטו על ידי כך ההתנשאות שלנו, קנאתנו וכעסנו.

נמצאנו למדים שעל ידי עצם הלימוד של הלכות אלו, משיגים את המטרה שבנגעים ואהלות גופן, ומכאן שהאור הנמשך על נשמת האדם באמצעות לימוד הלכות אלו, הוא אותו אור הנמשך על-ידי גוף מעשה הנגעים ואהלות.

אמר דוד המלך ע"ה לפני הקב"ה: יודע אנכי כמה יגע ויזע השקעתי במזמורי התהלים, אולם יודע אנכי גם כן שלרוב מתיקותם ונעימותם יתפתה האדם לעבור עליהם ברפרוף והקראה בעלמא מתוך סברתו שכבר הגיע לקצה הבנתם, וחבל יהיה עליו שהרי באמצעות מזמורים אלו יכול האדם שישתנה מן הקצה אל הקצה ושיזדכך כאילו למד כמה שעות רצופין, וזאת על ידי שיבין באמצעותם מה גורם לו לבוא לידי התנשאות ולידי כעס וכן הלאה.

ביקש דוד המלך מהקב"ה שבני ישראל לא יקראו את מזמורי התהלים בהקראה בעלמא, אלא יתייגעו ויתעמקו בהם כפי שהם מתייגעים ומתעמקים בעסקם בהלכות נגעים ואהלות, וכלשון המדרש: אל יהו קורין בהם כקורין בספרי מירס, אלא יהיו קורין בהם והוגין בהם, ו[ממילא] נוטלין עליהן שכר כנגעים ואהלות.

פתח להם נועם ורצון

בקשת דוד המלך היתה אפוא שהקב"ה יפתח צוהר בלבות בני ישראל להבין שבתהלים יש להתעמק, כי אז יימשך עליהם אותו אור הנמשך על-ידי העיון בהלכות נגעים ואהלות, וממילא יטלו שכרם משלם כאילו היו עוסקים בנגעים ואהלות.

הדברים ברורים למדי ומפורשים בלשון המדרש; אין אפילו שני צדדים לדבר כפי שהיה נדמה אולי בראשית הדברים עם הבאת דעתו של בעל נפש החיים. אמנם כן אם האדם אומר תהלים בהקראה בעלמא ובלי

התבוננות, אין סברא לומר שיקבל בעבוד כך שכר כמי שמתעמל ומתייגע בהלכות נגעים ואהלות, וכקושיית בעל נפש החיים. אבל מאחר שפירשו לנו הצדיקים, ודבריהם מאירים וזורחים מתוך לשון המדרש, שבקשת דוד ע"ה לא היתה סתם שיקבלו שכר כנגעים ואהלות, אלא שיתייגעו בהם כפי שמתייגעים בנגעים ואהלות, הדין בוודאי נותן שיטלו שכר כנגעים ואהלות, שהרי במזמורי התהלים גלום האור של נגעים ואהלות ומי שמדבק עצמו בהם, אור זה מאיר את נשמתו.

וכך מסיים שם ר' צדוק בלשוננו: זה היה כוונת דוד המלך ע"ה שביקש שיהא נחשב אמירת תהלים כעוסק בנגעים ואהלות, היינו שיהיה ביכולת לתקן על ידי זה אפילו שני פגמים הללו החמורים והיקרים בעולם הזה.

והיינו כפי שנתבאר שכל הפגעים והמרעין ביטין שבנפש האדם שורשם נעוץ באלה, בקנאה וכעס המרומוז בטומאת צרעת ובהתנשאות וכבוד המרומוז בטומאת מת, ועל זה ביקש דוד הן שיהיה טמון הכוח במזמורי תהלים לעקור שורשים אלה והן שבני ישראל יתייגעו במזמורי התהלים ואכן יזכו שייעקר מלבם שורש פורה ראש ולענה.

וכן הוא מבואר בדברי הרה"ק מסטאלין זיע"א (שם), שבאמצעות מזמורי התהלים צריך האדם לשבר את לבו ולשוב בתשובה שלימה, ורק אז יאיר בנשמתו האור המופלא של הלכות נגעים והלכות ותיטהר מכל טומאותיה.

כל הנגעים ואפילו נגעי עצמו

יותר מזה איתא בקובץ "אהלי יעקב" משם הרה"ק רבי דוד מזלטיפולי זיע"א שאמר: הגם שאמרו חז"ל שהעוסק בתהלים כעוסק בנגעים, באמת הוא יותר מהעוסק בנגעים, שהרי בנגעים הכלל הוא שאת נגעי כולם אדם רואה חוץ מנגעי עצמו, אבל באמירת תהלים יוכל האדם לראות אפילו את נגעי עצמו.

הנה כי כן, מזמורי התהלים מסייעים לו לאדם למצוא את נגעי עצמו, את הפגמים הפנימיים אשר מסיטים אותו מדרך החיים, ולאחר שימצא את פגמיו, יוכל לטפל בהם, ואף את זאת יעשה על ידי מזמורי התהלים, כי הכוח טמון באותם מזמורים חוץ ממה שמאירים את הפינות החשוכות שבלב האדם עוד יועילו לו לתקן את הטעון תיקון.

אכן אין לערער על כך שגם מי שיאמר מזמורי תהלים בהקראה בלבד, יפעל גדולות ונצורות ויכרית בזה הקליפות כנודע, אבל כדי שיטול שכר

על התהלים בדומה לנגעים ואהלות, בשביל זה יהיה עליו להתייגע ולהשתנות מחמת כן. הלא גם כשילמד האדם הלכות נגעים ואהלות לא ייעלמו הפגמים שבנפשו באופן סגולי, אלא ייעלמו כאשר יתייגע להבין את פשרם. כמו כן הוא בענין אמירת התהלים; רק כאשר האדם יתייגע בה, ייעלמו הפגמים שבנפשו ויטול שכר כנגעים ואהלות.

כל אחד ועזרת היגיעה שלו

אמנם כן, באמירת התהלים אין היגיעה צריכה להיות בהכרח על-ידי העמקה שכלית, אלא אפשר שתהיה היגיעה על ידי שבירת הלב והזולת דמעות.

אכן בדרך כלל יהיה הדבר תלוי אצל כל אחד איך נוצרו הפגמים בנפשו, כי אם נוצרו אצלו על-ידי חקרנות שכלית, אזי יצטרך לחזור אחורנית בשכלו כל הדרך אשר הלך וללמוד מדוד המלך איך איש יהודי צריך לחשוב. וכך איתא בספה"ק בית אהרן (חנוכה): צריך להאמין בזה שבאמירת תהלים יכול לצאת מכל השטותים ומכל השינויים שיש לאדם.

דוגמא לדבר: רוב האנשים כשנולדו לא היו פוליטקאים; רק עם הזמן, כשהשתפשו בכוחות עצמם או בעזרת חבריהם, אז התחילו ללכת עקלקלות בשכלם. ובכן מוטל עליהם כעת ליישר את שכלם כפי שהיה בתחילת חייהם על-ידי ההתבוננות במזמורי התהלים. זה מה שנקרא – יציאה מכל השטותים ומכל השינויים.

אכן יש לך אדם שמעולם לא היה חקרן ולא הלך עקלקלות בשכלו, אלא שזנח את עצמו במשך שנות חייו, עד שהתחיל לבעוס על כל מה שאינו הולך לו כשורה. הנה אדם זה אינו מוכרח להתבונן במהלכי המחשבה של דוד המלך ע"ה כדי לתקן את עצמו, אלא די לו להגיע לשברון לב על-ידי אמירת התהלים ומתוך כך יחזור אל דרך החיים.

איך שלא יהיה, דוד המלך בוודאי הכניס את הכוח של נגעים ואהלות במזמורי התהלים שלו, פשוטו כמשמעו, אלא שעל מנת לקבל את האור הגנוז בתוכו, חייבים להתעמל ולהתייגע כל אחד לפי דרכו כאמור.

עצה נפלאה לקניית החסידות

ראו נא לשונו הזהב של הרמח"ל בספרו "מסילת ישרים" (פרק כא) בבארו את דרכי קניית החסידות: והנה ודאי שיעזרהו לזה רוב ההתמדה והעיון במזמורי דוד המלך ע"ה וההתבוננות במאמריהם ועניינם, כי בהיותם

כולם מלאים אהבה ויראה וכל מיני חסידות, הנה בהתבוננו בם, לא ימנע מהתעורר בו התעוררות גדול לצאת בעקבותיו וללכת בדרכיו.

הוי אומר: אם כי בוודאי פשוט שבמזמורי התהלים גלום אור יקר המסייע לאדם להזדכך, מכל מקום מוכרח האדם לעבוד עבודה רבה באמירת התהלים, אם על-ידי ההתבוננות בפירושים, אם על-ידי שבירת הלב, ואז יקויים בו "הבא ליטהר מסייעין אותו".

טובה מרדות אחת בלבנו של אדם

עוד יש להביא מה שכתב בספה"ק "עבודת יששכר" שמפני כך לא יסד דוד המלך את מזמוריו על משקל אחד, אלא יש בהם שהם קצרים מאוד כמו שני פסוקים או יותר, ויש מהם ארוכים כגון מזמור קי"ט שהוא ארוך מאוד, להורות לנו שאין האדם זקוק לדרש ארוך כדי שיתחולל השינוי בלבנו, אלא יתכן שיאמר שני פסוקים ויקבל סיוע עצום מהם.

הלא כך נוכל לראות לפעמים אדם ששמע אמרה אחת ונשתנה כליל מחמתה, וכל כך למה? מפני שאמרה זו כבשה אותו מכף רגל ועד ראשו, ונעשית אצלו בבחינת "טובה מרדות אחת בלבנו של אדם יותר מכמה מלקויות".

כעין זה נתפרסם לאחרונה מעשה ביהודי חשוב העוסק כל יומו בגמילות חסדים, ששילם מממונו לחברותות שילמדו עמו, וכך עמל והתייגע בלילותיו עד שלאחר שבע עשרה שנה זכה וסיים את הש"ס בעיון. בסעודת הסיום סיפר מה גרם לו, וכה אמר: באחד הימים הסעתי יהודי אחד פשוט ברכבי, ויהי בדרך סיפר לי היהודי שהוא מתכוון לעשות סיום הש"ס, אותו למד בשעותיו הפנויות לא במסגרת הכולל ולא במסגרת אחרת, והכל מיוזמתו האישית. דבר זה כבש אותי כל-כך; עצרתי את רכבי בצד הדרך ואמרתי לאותו יהודי שאינו ממשיך בנסיעתי עד שלא יבטיח לי ללמוד אתי בחברותא. הלה אמר לי שאינו פנוי לכך כי אם באמצע הלילה משלוש וחצי עד ארבע וחצי. קבענו – אמרתי לו. וכך ישבנו ולמדנו במשך שלוש עשרה שנה באמצע הלילה עד שנבצר מאותו יהודי להמשיך בסדר זה.

הנה כי כן, אין תחליף לכוחה של מרדות אחת, אין תחליף להרגשת השבר – היתכן להמשיך כך! עד מתי אמשיך להסתובב כך חסר וריקן! ומרדות זו יכולה להגיע על-ידי שני פסוקים. אין היא זקוקה לדרשה ארוכה. אמור מעתה: ההתייגעות שבאמירת התהלים אינה בהכרח על-ידי ההתבוננות

והחקירה במזמורי התהלים, העיקר הוא שמזמורי התהלים יחלחלו ללב האדם ויכבסו את נשמתו כבודית. וכבר נוכל למצוא מי שחוקר ודורש הרבה בתיבותיה ואותיותיה של פסוקי התהלים, ולבו נשאר קר כשלג, ומאידך נוכל למצוא מי שאומר מזמור אחד קטן בשפיכות הלב, והוא מגיע למדרגה נשגבה של קרבת ה'...

עכ"פ אלו הם דברי המדרש שדוד המלך ע"ה ביקש שמזמורי התהלים יפעלו בנפשות בני ישראל כנגעים ואהלות, ובוודאי רצוי לנצל ימים אלו בהם מרבים באמירת התהלים, לומר את התהלים באופן הראוי ולזכות לכל הטוב הטמון בהם.